

10. juuli
1925.

III. aastakäik.

Ilmub kaks korda kuus.

Üksik number 25 mk.

Tellimise hind: Aastas . . . Mk. 500.—
Pooles aastas . . . „ 250.—
1923 ja 1924 aastak. „ 350.—

Kuulutuste hinnad: 1 lehekülj . . . Mk. 3000.—
1/2 „ . . . „ 1500.—
1/4 „ . . . „ 800.—
1/8 „ . . . „ 400.—

Toimetus ja talitus: Tallinn, Suure Roosikrantsi uul nr. 12. Avatud k. 9—3 p. l. Telefon nr. 4—72
Jooksev arve: Eesti Panga Tallinna osakond nr. 609.

SISU: 1) Millal tuleb teine omavalitsustegelaste kongress kokku? 2) Vähemusrahvuste kultuur-omavalitsus, Eugen Maddison. 3) Pensioni seaduse täitmisega seotud küsimused, J. Matvei. 4) Vangide saatmise ja vangistuse äraistumise korrast. 5) Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest. 6) Välismaade omavalitsused. 7) Riigikohtu seletus. 8) Küsimused ja vastused. 9) Kuulutused.

Millal tuleb teine omavalitsustegelaste kongress kokku?

Läinud aastal sellel ajal olid esimese Eesti omavalitsustegelaste kongressi eeltööd käimas. Et tänavu sellest midagi kuulda pole olnud, on mõnelt poolt küsimus üles tõstetud, millal tuleb teine omavalitsustegelaste kongress kokku.

Meie omavalitsustegelaste eesrinnas samujate arusaamise järele ei peaks, esiteks, sagedased kongressid neid liig igapäevasteks tegema, teiseks, kongressi kokkukutse põhjuseks peavad suured üldtähtsusega küsimused olema. Viimaste päevakorra tulek kutsub iseenesest ka kongressi vajaduse välja.

Järjelikult tõuseb küsimus, kas on suurte üldtähtsusega küsimuste päevakorrale tõusmist praegu juba näha. Peab vastama:

on. Õieti oli see näha juba esimese kongressi ajal, ja esimese kongressi mõttealgatajad ütlesid juba kohe selle kongressi järele, et teine kongress tuleb kokku kutsuda siis ja siis, sest teise kongressi ülesanded märkis õieti ära esimene kongress. Et see nii oli, seda kinnitab kongressi meeoleolu A. Kohveri sõnades: „Meie peame seda meelepidama, mida üks eelkõneleja kongressi algul tähendas, et selleks praegu meeoleolu valitsuses soodne ei ole. Tähen-dab, et meie peame niikaua ootama, kui meie peale hakatakse tähelpanu pööräma ja kui selleks soodne meeoleolu on. Et meile midagi anda, see ripub kõik nende meeoleolust. Seda ei tea meist keegi ütelda, millal see aeg meile tuleb, millal meid

kuulda võetakse. Meie aga seda aega ootama ei jää, vaid nõuame, et meid kohe kuulda võetaks ja selleks on meil põhjused. Tulevad ajad ja muutuvad meeleolud, ning see aeg ei lase kaua oodata. Just omavalitsused on need, kes rahva kõige hädalisemad, tähtsamad ja tarvilikumad ülesanded teostavad, nagu hoolekanne, tervishoid, teed ja haridus. Need on alad, mis meie kodanikkudele kõige rohkem tarvilikud. Vabariigi põhiseadus ütleb, et iga hääleõiguslik kodanik on ise kõrgem osa riigivõimust või majasteedist. Siin tuleb tarvitada seda võtet, et kui teisiti enam võimalik ei ole, apelleerida valijate, kodanikkude poole, selle rahvariigi majasteedi poole otsekohe ja neile seda seisukorda selgitada järgmisteks valimisteks¹⁾.

Vastavalt sellele võeti ka resolutsioon vastu, mis ütleb: „Tulevastel Riigikogu valimistel tuleb omavalitsustegelastel teetada ainult neid kandidaate ja nende heaks kihutustööd teha, kes omale ülesandeks seavad võidelda omavalitsushuvide eest“²⁾.

Tulevase Riigikogu valimised on see suur üldtähtsusega küsimus, mis kongressi vajaduse ära määrab.

Esimene kongress ütles ühel häälel, et omavalitsustegelased ei saa enam passiivseteks pealtvaatajateks valimistel jääda, kuidas aga nimelt asjast osavõtta, et seadusandlise koja meeoleolu muutmiseks tarvilises sihis mõjuda, seda otsustada ei saadud ega võidudki, sest see suur küsimus vajab tarvilikke andmeid ja kindlat läbi mõeldud tegevuskava. Teisest küljest on niisama kindel, et kui tahetakse midagi ettevõtta, siis peab aegsasti kõik otsustatud ja korraldatud olema.

Eeltööd selleks on õieti juba alatudki.

Täna lehest Maakondade Liidu tegevuse osas leiavad lugejad teate ankeedi

¹⁾ „Esimene Eesti omavalitsustegelaste kongress“ lehek. 114.

²⁾ Seesama lehek. 141.

kohta poliitilistele rühmadele nende seisukohta omavalitsuste elulistes küsimustes. Vastused nende peale peavad aluse panema teise omavalitsustegelaste kongressi lõputulemusele. On küll mõnelt poolt kahtlust avaldatud, kas kõik poliitilised rühmad ankeedi peale vastavad, kuid vastuse mitte andmine on kõige selgem vastus omavalitsustegelastele, seda enam, et valijad ei ole seotud olemasolevate rühmadega, ja ei ole mingit takistust ees ka praeguse valimise viisi juures omavalitsustegelastel oma nimekirjaga välja minna, kui praegused rühmad rahuldavaid vastuseid ei anna.³⁾ Neil on võimalik oma seisukohte revideerida ja kindlad põhilaused ülesseada, neil on võimalik ka oma tegudega veel näidata, kas nad nende põhilausete alusel kindlalt püsivad, sest omavalitsustegelased ei ole muidugi unustanud registreerimast niihästi omavalitsussõprade kui ka vaenlaste ülesastumisi Riigikogus ega unusta seda tegemast sügisel algaval hooajal.

Ja ankeedi vastused ning registratsiooni tagajärjed dikteerivad teatud määral juba teise omavalitsustegelaste kongressi otsuse ette.

Et valimised tuleva aasta sügisel oodata, peab teine omavalitsustegelaste kongress 1926 a. kevadepoole talvet kokkutulema, et õigel ajal ja õieti korraldatult valmis olla sõna kaasarääkimiseks tulevastel valimistel.

Selleks ajaks saavad loodetavasti, kindlama ilme omale ka uued omavalitsuste põhiseadused, mille põhilausete ülesseadmine praegu Linnade Liidus ja Maakondade Liidus päevakorral ja mis loodetavasti sügisel valla tegelaste koosolekutel arutusele tulevad, nii et teisel kongressil võimalik oleks ka nende kohta oma lõpusõna ütelda.

4. juulil 1925.

³⁾ Vaata „Maaomavalitsus“ Nr. 12. 1924 a. lhk. 221.

Vähemusrahvuste kultuur-omavalitsus.

Eugen Maddison.

Meie omavalitsuste pere on suurenenud: linna- ja maakonnavalitsuste kõrval on meie oma seadusandlus aluse pannud varem meil, samuti ka mujal, täitsa tundmatule omavalitsuse üksusele — nimelt

vähemusrahvuste kultuur-omavalitsusele. Selle omavalitsuse mõiste oli enam-vähem väljendatud juba „Manifestis kõigile Eesti-maa rahvastele“ 24. veebruarist 1918 a. Teatavasti deklareeris manifest: „Vabariigi

piirides elavatele rahvuslistele vähemustele . . . kindlustatakse nende rahvuskultuurilised autonoomia õigused" (p. 2).

Umbes sedasama kordas Ajutise Valitsuse teadaanne „Eesti Vabariigi kodanikudele“ 19. novembrist 1918 a. („R. T.“ Nr. 1 — 1918 a.), öeldes, et „Asutav Kogu peab rahvusliste vähemuste õigused Eestis kindlaks määrama“. Ajutise Valitsuse deklaratsioon („R. T.“ Nr. 3 — 1918 a.) omalt poolt toonitas: „Vähemuses olevate rahvuste kultuuriliste ja poliitiliste huvide kaitseks mõtleb Ajutine Valitsus kindlad eeskirjad valmistada ja need kohe maksma panna“ jne. „Eesti Vabariigi valitsemise ajutine kord“ („R. T.“ Nr. 44 — 1919 a.), kui ajutine, ainult ülemineku aja jaoks maksmapandud põhiseadus, ei puudutanud küsimuse põhimõtet, kuid asutas „kohalikkude vähemusrahvuste kultuurhuvide kaitseks haridusministeeriumi juures kultuurosakonnad, kelle juhatajad (rahvusekretärid) vähemusrahvuse organisatsioonide ettepanekul Vabariigi Valitsuse poolt ametisse määratakse“ (§ 18 märkus 2). Lõpusõna terves küsimuses ütles alles põhiseadus. § 21 järgi võivad Eesti piirides elavate vähemusrahvuste liikmed ellu kutsuda oma rahvuskultuurilistes ja hoolekande huvides sellekohaseid autonoomseid asutusi, nii palju kui nad vastu ei käi riigi huvidele. Esmesil pilgul võiks § 22 tekst tõsist alust arvamisele anda, et vähemusrahvuste õigused tähendatud asjades teataval määral piiratud — nimelt, et põhiseadus võimaldab neile ainult üksikuid autonoomseid kultuur- ja hoolekandeasutusi ellu kutsuda, eitades täiesti nende õigust oma rahvuse kultuuriliste ja hoolekande-ülesannete teostamiseks koonduda autonoomsetesse üksustesse. Kuid see seisukoht ei ole õige. Vähemusrahvusi on meil põhiseaduse järgi mitu (minu arvates kolm — nagu seda mitmel puhul ajakirjanduses olen selgitanud). Seda arvesse võttes, pidi ka põhiseadus tarvitama sõnu „autonoomseid asutusi“ — teiste sõnadega: põhiseadus tahtis nende sõnadega kindlustada igale vähemusrahvusele autonoomse asutuse loomise võimaluse. Vastupidine arvamine oleks vast tõenäolikum, kui põhiseadus kõneleks „vähemusrahvusest“ ja tema poolt ellukutsutatavatest „autonoomsetest asutustest“. Seda arvamist ei õigusta ka

see asjaolu, et põhiseadus tarvitab sõnu „vähemusrahvuste liikmed võivad jne.“, sest täpselt võttes eitaksid need sõnad üldse koondumise võimalust üksikute avalikõigusliste asutuste ellukutumiseks kui ka terve rahvuse elu korraldamiseks avalikõiguslise korporatsioonina või asetatakse vähemusrahvuse liikmeid, võrreldes teiste Eesti kodanikudega, eesõigustatud seisukorda, mis aga täiesti vastolus oleks põhiseadusega. Sellest tuleb järeldada, et põhiseadus võimaldab igaühele tema poolt tunnustatud vähemusrahvusele ellu kutsuda oma rahvuse kultuurilistes ja hoolekande huvides vastavat autonoomset asutust.

Missugustele asutustele peaks siis neid autonoomseid asutusi rajatama? Kultuur- ja hoolekandehuvide eest hoolitsemine on riikline funktsioon — valitsemise ülesanne. Valitsemise ülesannete teostamine lasub meie maksva korra järele nii valitsuse, kui ka omavalitsusasutuste peal (põhiseadus pr. 75). Nende tähtsust silmas pidades, on valitsemisülesannete teostamine kas tervelt või osalt keskvalitsuse järelevalve all omavalitsusasutuste ülesandeks tehtud. Järjelikult tuleks ka selle järele käia tähendatud ülesannete teostamise üleandmise korral vähemusrahvustele — teiste sõnadega, vähemusrahvuste autonoomsed asutused on mõeldavad meil kui kohalikud omavalitsused, mis rajatud on üldiste omavalitsustega ühistele alustele.

Sellele seisukohale asus ka Riigikogu 12. veebruaril k. a. vastuvõetud vähemusrahvuste kultuur-omavalitsuse seaduses („R. T.“ Nr. 31/32—1925 a.). § 1 järgi rajatakse vähemusrahvuste kultuur-omavalitsuse asutused alustele, mis ette nähtud 22. juuni 1917 a. omavalitsuse elluviimise seaduse (seadl. ja valits. korrald. kogu Nr. 173 — 28. juulist 1917 a., art. 953) lisa §§ 5, 11, 13 ja 14 ja nimetatud seaduse lisa § 4 põhjal Eesti maanõukogu poolt 10. augustil 1917 a. vastuvõetud maakonnanõukogu kodukorras ja omavalitsuse ajutise järelevalve seaduses 11. okt. 1918 a. („R. T. Nr. 78—1919 a.), kusjuures 1) vähemusrahvuste kultuur-omavalitsuse asutused alluvad oma võimupiiri kuuluvate ülesannete teostamisel maksvatele seadustele ühel alusel kohalikkude omavalitsustega ja 2) kui ülalnimetatud seadusi täiendatakse või muudetakse, harkavad need täiendused ja muudatused

maksma vastavates osades ka vähemusrahvuste kultuur-omavalitsuste kohta.

Nii siis — vähemusrahvuste kultuur-omavalitsus on rajatud samadele alustele, nagu maakonnavalitsuski, kuid ta ei ole siiski maakonna-omavalitsus — ei ole seda juba sellepärast, et tema tegevuspiirkond ei piirdu maakonnavalitsuse omaga, ja teiseks ta ei võikski selleks olla, sest maakonnavalitsus on üld-omavalitsuse üksus, kuna kultuur-omavalitsusel ainult teatavad ülesanded teatavate kodanikkude vastu täita. Kuid kultuur-omavalitsus on maaomavalitsus tema tegevuspiirkond on yabariigi terve maaala, tema alla kuuluvad nii linna kui ka maa elanikud. Võrreldes maakonnavalitsusega, on tema tegevuspiirkond laiem, kuid teiselt poolt on tema võimupiirid palju kitsamad, kui maakonnaomavalitsusel: esiteks, tema võimkonda kuulub ainult haridusliste ja kultuuriliste ülesannete eest hoolitsemine (tulevikus ka hoolekande ülesanded) ja, teiseks, tuleb temal neid täita teatavast rahvusest kodanikkude ja ka mitte kõikide nende vastu, vaid ainult nende vastu, kes kultuur-omavalitsuse liikmena end registreerinud. Edasi iseloomustab kultuur-omavalitsust see asjaolu, ei ta sünnib ja võib kaduda kodanikkude eneste algatusel ja tahtmisel, kuna üldomavalitsused tekivad või kaovad kesk- (kas seadusandlise- või valitsuse-) võimu korraldusel. Selles suhtes sarnaneb kultuur-omavalitsus harilikule ühingule või praegu meil kirjelikus maksvale korrale, kuid vaatamata selle peale ei moodusta ta ühingu, vaid on omavalitsus.

Läinud aastal, oktoobri kuus ärapeetud I-se omavalitsuste tegelaste kongressil püüdsin ma minu poolt ettekantud referaadis („Omavalitsused põhiseaduse järele“) selgitada, et põhiseadus on omavalitsuse

küsimuses riiklise teooria seisukohale asunud. Selle teooria järele on aga omavalitsus ainult riigivalitsemise eriline liik, eriline väljendus, vorm, on nõnda ütelda riigivalitsemise mehhanismi üheks osaks. Kõik ülesanded, mis omavalitsuste ning riigi poolt täidetakse, on riiklised ülesanded. Omavalitsused, moodustades riigivalitsemisaparaadiga ühe terviku, ühe valitsemissüsteemi, täidavad tähendatud ülesandeid mitte sellepärast, et need ülesanded oleksid kohalise või kogukondlise iseloomuga, et need ülesanded oleksid nende eneste ülesanded. Nad täidetakse omavalitsuste kaudu sellepärast, et sel viisil, võib olla, täidetakse nad paremini, rahvale vastuvõetavamal kujul ning vähemate kulu ja raskustega, kui sel juhtumisel, kui nende täitmine sünniks keskvalitsuse aparaadi kaudu.

Kultuur-omavalitsuse seaduse vastuvõtmisega on seda nüüd kinnitanud ka Riigikogu. Haridusliste ja üldse kultuuriliste ülesannete eest hoolitsemine on riiklikeks funktsiooniks tunnustatud ja selle funktsiooni täitmiseks kutsutakse ellu omavalitsus. Ei ole siin tegemist kogukonnaga, kes võiks ütelda, et see on tema ülesanne. Siin ei ole kogukonna, vaid on ainult riiklised ülesanded. Et aga põhiseaduse § 75 järgi neid ülesandeid teostatakse kas omavalitsuste, s. t. avalikõiguslike ühingute kaudu, kelle korraldavad ja täidesaatvad organid valitakse rahva poolt, olles ühtlasi oma võimkonnas rippumatud keskvalitsuse mõjust, või keskvalitsuse aparaadi kaudu, oli ka loomulik, et Riigikogu, tuges põhiseaduses väljendatud detsentralisatsiooni põhimõttele, selleks volitas omavalitsust. Nüüd võib loota, et tulevikus meie seadusandlus käib sama teed ja et meie mitte kaugel ei ole sellest ajast, kus hakatakse looma omavalitsusi, näit. tervishoidliste jne. ülesannete teostamiseks.

Pensioni seaduse täitmisega seotud küsimused.

J. Matvei.

Maakondade Liidu nõukogu koosolekul 3. juunil 1924 a. ettekantud.

Pensioni seaduse teostamisega seotud küsimuste kohta sõna võttes pean tähendama, et pensioni seaduse ja selle täitmise kestvuse aeg liig lühike on, ning kõik head ja vead ei ole senini veel välja

selginud. Siiski on seaduses ja selle täitmiseks antud määrustes ja ringkirjades sarnasi puudusi ilmsiks tulnud, mis pensioni seaduse täitmise raskeks ja osalt võimatuks teevad.

Pensioni seadus oli alguses nii puudulik, et Vabariigi Valitsus sunnitud oli seaduse enne jõusse astumist selle muutmist nõudma. Ka hilisemad muutused ja parandused ei ole kõiki puudusi kõrvaldanud. Jättes esiteks kõrvale põhimõttelised küsimused, puudutan neid, millega seaduse täitmisel omavalitsustel kokku on tulnud põrgata.

I. Seaduse täitmise takistused:

1) Senini oli seaduse § 1 märkus 1 nõude kohaselt Vabariigi Valitsuse poolt isikute nimekiri, kes pensioni seaduse alla ei kuulu, lõpulikult kindlaks määrata ning omavalitsused ei teadnud, kes pensioni seaduse alt välja peavad jääma.

Nüüd on „Riigi Teatajas“ Nr. 87/88 avaldatud nimekirjas ametid ülesloetud. Seal on ametisi, mida üldiselt kuidagi kõrvaltöökse lugeda ei või. Nimelt alevites alevi arstid ja ämmaemandad, maakondades — ämmaemandad, loomavelskrid ja arhitektid. Kui vahest mõnel üksikul eelnimetatud ametite ja kohuste täitmine kõrvaltöökse, rõhuv enamuse omavalitsuste teenistuses seistes, terve oma tööjõu nimetatud teenistusele pühendavad. Peale selle on endise Ländrats kolleegiumi ja vallavalitsuste poolt ämmaemandaid ülevaalepeetud, kes rahvale tasuta sünnitusabi andsid, praegu aga vanaduse, nõrkuse ja haiguste põhjusel omavalitsuse teenistusest on sunnitud lahkuma. Sellepärast tuleks eelnimetatud ametid nimekirjast kustutada. Seniste kogemuste põhjal ei tea ta praegu, peale nimekirjas ülesloetute, ametisi olema, mida kõrvaltöökse tuleb lugeda.

2) Iseäralist raskust sünnitab seaduse § 2 p. b ja märkus 3 nõudmise täitmine. Omavalitsuse 1924 a. eelarvetes ei olnud pensioni kapitali heaks summasid ettenähtud, kuna 1925 a. eelarved kõigil maakonnavalitsustel suurte puudujääkidega lõpevad, ning sissetulekute puudusel töötavate asutuste ja koolide sulgumine päevakorra ees kerkinud, ei saa seaduse nõudmist raha puudusel täita.

II. Pensioni seaduse täitmist raskendavad asjaolud:

1) Pensioni nõudmise ja väljamaksmise korra asjus puudub seaduses järjekindlus. Pensioni nõuda tuleb linnade hoolekande osakondade kaudu, väljamaksetakse ja järelvalvet teostatakse maakonnavalitsuste hoolekande osakondade kaudu (§ 33 p. b).

2) § 56 teeb maakonnavalitsuste hoolekande osakondadele kohuseks perekond-

lise ja varanduslise seisukorra üle tunnistuste väljaandmise. Kui see linnade hoolekande osakondades läbiviidav, ei saa maakonnavalitsuste hoolekande osakonnad neid nõudmisi andmete puudusel mitte täita, vaid peavad neid andmeid kohaliste vallavõi alevivalitsustelt nõudma, mis kulukas ja aega viitev.

3) §§ 50 ja 51 järele peab pensioni komisjon haiguse põhjused ja tööjõu kaotuse % kindlaks määrama ning ära otsustama, kas isik töö edasi jätkamiseks kõlbulik või mitte. On palju haigusi, mida komisjonis silmapilk kindlaks ei saa määrata, vaid vastavate abinõudega haigemajas pikemat uurimist nõuab. Kuid komisjonil haigemajasse saatmise õigust ei ole; ning komisjon on sunnitud oma tööd poolikult tegema, mis edasi kaebamisteks, sekeldusteks, põhjusi võib anda ja pensioni määramises viivitust toob.

4) § 90 järele maksetakse pensioni sellest riigikassa osak. välja, kust pensionäär seda soovib. Töö- ja Hoolekandeministerium on „R. T.“ Nr. 77/78 — 1925 a. pensioni väljamaksmise korra maksma pannud, mis maakonnavalitsustele uusi kohustusi peale paneb ja pensioni saajatele pensioni saamise võimatu raskeks teeb. Ringkirja täpseks täitmiseks peab pensioni saaja kohalisest valla- ja alevivalitsusest ehk politseilt tunnistuse võtma, et pensioni väljamaksmiseks takistust ja pensioni saamise õigust kaotanud ei ole. Sellega peab maakonnavalitsuse hoolekande osakonda ilmuma, kus pensioni raamatu vastav lõigend täidetakse, ning alles siis võib panka minna raha saama. Juhtub dokumentides mingisugune viga, peab asjaga otsast uuesti algama.

Mõned vallad on maakonna linnast 150–180 klm. eemal, nõndasamuti valla piiridest vallamajadeni 20—35 klm. Sarnases kohas elaval kodanikul kulub dokumentide ja raha kättesaamise peale 5—6 päeva ära, kuludest rääkimata. Kuna ometi palju lihtsam ja kergem oleks pensioni väljamaksmist toimetada kohaliste valla- ja alevivalitsuste kaudu, alustel, nagu see rahvaväelastele pensionäridele sünnib.

III. Põhimõttelised küsimused.

Et pensioni seaduse täiendamise küsimus Vabariigi Valitsuse koosoleku päevakorda on kerkinud, siis tuleks ka põhimõtteliste küsimuste juures peatada.

1) Pensioni seaduse § 1 p. b käsitamisel on küsimus üleskerkinud, kas maa

konna-, alevi- ja vallavalitsuste käskjalgasi, majahoidjaid, kutsarisi, asutuste teenijaid—nagu halastaja õed, ravitsejad, aednikud jne. pensioni saamise suhtes teenijateks või töolisteks lugeda? Siin peaks üks mõõdupuu olema ja nimelt, et kõik kuu-palgalised teenijad, kellel omavalitsuses alaline kindel amet, palga, arstiabi, perekonna abiraha ja muud teenistus tingimistes ametnikkudega ühesugustel õiguslistel alustel teenivad, peaks kui teenijad pensioni seaduse alla kuuluma, mida seaduse-andja kõikiki ametnikka üldiselt teenijaks nimetamisega kättesaada oli tahtnudki. Kui juba seadus väljaspool abielu sündinud lapsi piiramata arvul pensioni saamise õiguslisteks tunnistab, seda enam õigust on alalistel teenijatel.

2) § 7 põhjal pensioni õiguse omandavad isikud, kui 25 aastat pensioni õiguslikus ametis on teeninud ja 60 aastat vanaks on saanud—teise sõnaga, endid töövõime tuteks on töötanud. On teenistusalasid, kus juba teenistuse huvides vanaduse tõttu väsinud tööjõudusid kuni eluõhtuni soovitav ei ole teenistuses pidada, mispärast vanadus tuleks alandada 55 aasta peale, nagu Liidu nõukogu omaaegne seisukoht oli.

Ajakirjanduse kaudu ongi teatavaks saanud, et politsei ametnikkude tarvis seaduses erandit tahetakse teha.

Peaks üldiselt kõiki eeltoodud küsimusi põhjaliku järelkaalumise alla võtma.

Aluseks võttes toodud referaati, võttis Maakondade Liidu nõukogu 4. juunil järgmise resolutsiooni vastu:

Maakondade Liidu nõukogu pensioni seaduse teostamisega seotud määrusi, ringkirjasi ja küsimusi läbiarutades leiab:

I. Pensioni seaduse § 2 p. b ja märkuse 3 nõudmise täitmist takistavad asjaolud:

1) Omavalitsuste 1924 a. eelarvetesse ei olnud pensioni kapitali heaks summasid ettenähtud, ega ka omavalitsustele selleks sissetulekute allikaid ka edaspidiseks võimaldatud, mispärast maakonnavalitsustel pensioni seaduse § 2 teostamiseks võimalused puuduvad;

2) pensioni seaduse § 1 märkus 1 nõuetele vastav nimekirj Vabariigi Valitsuse poolt lõpulikult alles kindlaks määramata; sellepärast tuleks:

a) Maakonnavalitsustele vastavad sissetulekud võimaldada;

b) Pensioni seaduse § 1 märkus 1 nõudele vastav nimekirj lõpulikult kindlaks määrata. Vabariigi Valitsuse poolt 6. mail 1925 a. vastuvõetud riigi- ja omavalitsusteenijate pensioniseaduse § 1 märkus 1 põhjal riigi- ja omavalitsuste asutustes ja ettevõtetes kõrvaltööks loetavate ametite nimestikus („R. T.“ Nr. 87/88 — 1925 a.) liter B III os. p. 5 ja 6, ja IV os. p. 3, 4, 5 all nimetatud ametid nimekirjast välja jätta ning nimekirja pealkirj täiendada Vabariigi Valitsuse otsuse 27. aprillil 1925 a. („R. T.“ Nr. 75/76—1925 a.) nõude kohaselt.

II. Pensioni seaduse täitmist raskendab asjaolu, et seadusega on Maakonnavalitsusele ja pensioni saajatele ülesandeid peale pandud, mida raske täita; sellepärast tuleks pensioni seaduse järgmisi paragrahvisi muuta:

1) § 33 p. b nõnda, et pensioni nõudmine esitataks kohalikule linna- alevi- või vallavalitsusele;

2) § 51 täiendada, et pensioni komisjon tarbekorral võiks arstliselt läbivaadatavat isikut tema tervisliku seisukorra uurimiseks haigemajasse saata Töö- ja Hoolekandeministeeriumi kulu;

3) § 56 märkus muuta, et punktide i ja k all nimetatud tunnistused antakse välja kohaliku linna-, alevi- või vallavalitsuse poolt;

4) kõigis paragrahvides, kus nimetatakse maakonnavalitsuse hoolekande osakond, muuta — „maakonnavalitsus“;

5) §§ 89 ja 90 muuta nii, et pensioni maksetakse välja linna-, alevi- või vallavalitsuse kaudu, kust keegi soovib.

III. Põhimõtteliselt Liidu endisele seisukohale jäädes õiglaseks tunnistada, et pensioni saamise õiguslisteks tunnistatakse isikud, kes 25 aastat pensioni õiguslikus ametis teeninud ja 55 aastat vanaks saanud. Peale selle kui teenistushuvide nõuavad, tuleb pensioni saamist võimaldada ka neile isikutele, kes alla 55 aastat vanad, kui nad 25 aastat pensioni õiguslikus ametis teeninud.

Vangide saatmise ja vangistuse äraistumise korrast.

Omaavalitsuse asjade Peavalitsus sai Harju Maakonnaavalitsuse Administratiiv osakonnalt järgmise üldtähtsusega küsimusi puudutava märgukirja:

Mõnede veneaegiste seaduste ja korralduste muutmise või täiendamise tagajärjel on tekkinud mitmesugused puudused ja ebaloomulikud nähtused, mis väga rasket mõju avaldavad teatud rahvakihile peale, neile rasked täita ja isegi kõrvalt vaatajale valusana tunduvad.

Üks sarnastest on administratiiv-kohtu korrast ja vähema arestiga karistatud kodanikkude vangistuse ärakandmise kord valdades, kus kohtu poolt määratud karistuse asemel tuleb trahvitud kodanikkudel kanda mitmekordne karistus ning ühes sellega saavad kannatada ka täiesti ilmasüüta kodanikud, kes karistuse täideviimisega seotud. Viimasel ajal on rahukohtunikud hakanud rohkesti aresti karistusi määrama koolikohustuse mittetäitmise eest nii hästi lastevanematele kui ka kodanikkudele, kes kooliealisi lapsi oma juurde teenistusse on palganud, rüügete panemise määruste rikkumise, korratu teetegemise eest jne. Karistuseks, suuremal osal, määratakse 1000—2000 mk. rahatrahvi ehk 2—7 päevani lihtvangistust. On inimesi, kellel rahatrahvi raske ja võimata maksta, ning sellepärast valivad vangistuse, kus juures aga välja tuleb, et määratud 2 päeva asemel tuleb üksikudel juhtumistel aresti all olla 7—8 päeva. Näituseks, kui karistust on määratud Kõnnu valla kodanikkudele, siis enne kui ta Tallinna jõuab, peab viiest vallast, peale oma valla, läbi tulema ärakäies 79—80 klm.: Kõnnust — Kolka 13 klm., Kolgast — Kiiusse 15 klm., Kiiust — Kodasusse 12 klm., Kodasust — Jõeletme 11 klm., Jõeletmest — Nehatusse 15 klm., ja Nehatust — Tallinna 12 klm. Nende valdade küüdikohuslased on selle tõttu ülekoormatud küütide täitmisega. Juhtumisel, kui arreteeritud ühekaupa saadetakse, peavad teda saatma 12 saatjat enne kui ta Tallinna jõuab. Kui võtta iga vangisaatja päevapalgaks keskmiselt Mrk. 300.—, siis tuleb ühe vangi Tallinnasse saatmine kohalikkudele talupidajatele maksma Mrk. 3600.—. Tihti peale läheb see aga palju kallimaks, sest suvisel tööajal, nagu heina- viljategemise ehk viljakoristamise ajal on ju tööjõud palju kallim ja talupidaja oma töö juurest

kuidagi ära ei tuleks. On ka juhtumisi ettetulnud, kus teetegemise kohuslasi, keda karistatud 2—7 päevalise arestiga, on 50—100 isikut valla peale ja keda 2—3 inimese kaupa korraga karistust ärakandma saadetakse. Sel puhul on karistuse osaliseks ka need saanud, kes seda ärateeninud ei olnud.

Maakonnaavalitsuse administratiiv-osakond palub Teie korraldust sellekohaste asustuste kaudu, et eelpool kirjeldatud kord saaks muudetud, et arestiga karistatud kodanikkudel lubataks isiklikult ilma saatjateta vangimajja ilmuda karistuse ärakandmiseks ehk neile, kellele aresti määratud 2—10 päevani, seda lubada kohalikkude vallavalitsuste vangikambrites äraistuda, nagu see vangistatute seaduse § 152 ettenähtud on. Vallavalitsustes karistuse täitmine ja selle järeelvalve lasuks politsei peal, kuna muud kohustused, nagu söögiandmine, vangistatute järele vaatamine jne. lasuks vallavalitsuse õlgadel. Majanduslised (söögirahad) jääksid maakonnaavalitsuse kanda.

Mis puutub vangisaatmise korrasse üldse, siis peab ka siin konstateerima puudust selles, et vallavalitsustelt on ära korjatud nendele omal ajal enesekaitseks antud kaitseriistad, mille abil arreteeritute saatmine kergendatud ja lõpupunktini jõudmine kindel oli. Iseäralik tarvidus nende järele tundub suuremate kurjategijate saatmisel niisugustest kohtadest, kus palju metsi, ja üksikuid vähe käidavaid teid on. On küllalt juhtumisi olnud, kus saadetava vangi sõjariistadega varustatud kaaslased metsavahelistel teedel etaapi kallale on tunginud ja tähtsad kurjategijad vabastanud, ilma et saatjad seal midagi suudaks teha. Peale selle on sõjariist hädatarvilik valla rahakappide kaitseks röövimiste ja igasuguste kallaletungimiste vastu. Selleks võiksid olla niisugused sõjaväe püssid ehk revolvrud „Naganid“ j. t., mis sõjaväe tarvitamiseks mitmesugustel põhjustel kõlbmatad, kuna vallavalitsuses tähendatud otstarbeks kõlbulikud oleks. Osakond loodab, et Omaavalitsuse asjade Peavalitsus ka siin oma vastavat korraldust ei jäta tegemata, et kirjeldatud puudust kõrvaldada.

Osakonna juhataja, Maakonnaavalitsuse
esimees: **M. Krusemann.**
Asjaajaja: **K. Vacht.**

Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest.

Maakonnavalitsuste puudujääkide küsimuse lahendamisel.

Peale Maakondade Liidu nõukogu otsuse 4. juulist s. a. Rahaministeeriumile kättesaatmist käis Liidu juhatus 11. juunil Riigivanema jutul maakonnavalitsuste rahalise seisukorraga tutvustamas ja palumas, et küsimus saaks kiiresti lahendatud enne 1. juulit, et maakonnavalitsused teaksid lisatoetuse mitta saamise puhul teatud alal kokkutõmbamisi enne 1. juulit tegema hakata. Riigivanem vastavaid tulusi toetuse andmiseks mitte nähes, sest maksudesse puutuvad seadused seista Riigikogus vastuvõtmata, andis lootust, et kui mingit muud abinõu ei leita küsimuse lahendamiseks, siis peab laen aitama, kuid lubas küsimuse Vabariigi Valitsuses ülestõsta.

Aeg läks, Riigikogu läks laiali, kuid 1. juuli lähenes — õpetajate ülesütlemise viimane tähtaeg. Sellepärast palus Liidu juhatus 27. juunil viimase katsena Rahaministri jutule küsimuse selgitamiseks.

Läbirääkimistel, mis ligi kaks tundi kestsid, teatas Rahaminister, et ta puudujäägi katmisega lisatõetatsioonina põhimõtteliselt nõus on, kuid seda saab alles sügisel, peale Riigikogu kokkutulekut teha, kuigi allikas veel teadmata, kust see raha tuleb. Puudujäägi summa, mille katmist Liidu juhatus palus, kujunes 29.690.825 marga suuruseks. Esialgne puudujääk oli 42.690.825 m. Et vahepeal, peale maakonna eelarvete kokkuseadmist, pensioni kapitaali maksu 8% pealt 4% peale alandati, vähenes see õpetajate pealt 3 milj. marga võrra, kuna totatsiooni summast seni Siseministeeriumi poolt veel 10 miljoni jagamata on,

Et tulumaksu suurenemisest loodetavat summat õpetajate palkade alal ei arvestataks, seda põhjendas Liidu juhatus sellega, et 1925 a. tulid uued kulud maakonnavalitsustele pensioni maksu näol ametnikkude palkade pealt 3 milj. ja tuletõrje kulud 1 milj. marga suuruses, kuna tulumaksu saadakse käesoleval aastal Rahaministeeriumi enese kalkulatsiooni põhjal ainult 8½ milj. marka rohkem, nii et maha võttes eespool nimetatud 4 miljoni marka, jääb muude puudujääkide katteks, mida m. v. esialgsete eelarvete järele veel 60 milj. marka, ainult 4½ milj. m. Seda suurt puudujääki püüavad maakonnavalitsused katta kokkutõmbamise, kokkuhoid-

mise, laenude ja tähendatud väikese lississetulekuga.

Saadest Rahaministrilt põhimõttelise nõusolemise totatsiooni suurendamise kohta õpetajate palkadeks, teatas Liidu juhatus sellest kohe maakonnavalitsustele, mille tagajärjel kavatsatud kokkutõmme koolide alal ära jäi.

Maakonnavalitsuste rahandusline seisukord 1926 aastal.

27. juunil Rahaministri jutul olles puudutas minister muu seas ka m. v. 1926 a. rahalisi väljavaateid ja soovis teada esialgseid kalkulatsioone puudujääkide kohta, et aegsasti abinõusi leida nende katmiseks.

Eesti Maakondade Liidu juhatuse ja revisjoni komisjoni ühine koosolek, läbikaaludes 1. juulil s. a. maakonnavalitsuste rahalist seisukorda 1926 aastaks ja kindlas arvamisest olles olemasolevate andmete põhjal, et maakonnavalitsuste kulud 1926 a., võrreldes käesolevaga, tõusevad kahe sundusliku ülesande, nimelt hariduse ja hoolekande alal, tuli otsusele, et totatsiooni summa suurendamise nõutamine nii hästi nõudjatele kui andjatele piinlikuks läheb, et totatsiooni asemel üldse tuleb vastavaid sissetulekuid maksude näol nõuda, et tuleb omavalitsustele nõuda terve liikumata varanduste maks ja terve tulumaks, mis suurendaksid maakonnavalitsuste tulusi olevate andmete järele $40 + 13 = 171$ milj. võrra praeguse normi juures. Ühes nende maksude täiel määral üleandmisega tuleks ka maksustamise aparaat üle anda, mis riigi kulusi ligi 30 milj. võrra vähendaks ja seega riigi huvides peaks olema totatsiooni asemel maksud üle anda, seda enam, et maakonnavalitsuste kulud 1926 a. enam ähvardavad tõusta kui 171—142 (tänavune nõutud totatsioon) milj. vahe. Ühes nende maksude ja nende maksustamise aparaadi üleandmisega tuleb nõuda ka õigus tarbekorral neid makse teatud protsendini tõsta.

Kui maakonnavalitsused seda seisukohta pooldavad, esineb Liidu juhatus Rahaministeeriumile vastava ettepanekuga.

Et Liidu juhatusel võimalik oleks oma ettepanekut tarviliste andmetega põhjendada, pööras Liidu juhatus kõigi maakonnavalitsuste poole andmete saamiseks, kui palju nimelt ja mis põhjusel hariduslised ja hoolekande kulud 1926 a. tõusevad.

Eesti Maakondade Liidu ankeet kõigile poliitiliste rühmadele.

E. Maakondade Liidu juhatus saatis 2. juulil s. a. poliitiliste rühmade keskoimkondadele järgmise ankeedi laiali:

Väljainnes esimese omavalitsustegelaste kongressi poolt vastu võetud seisukohast tulevase Riigikogu valimise suhtes, palub Eesti Maakondade Liidu juhatus, et omavalitsustegelased aegsasti õieti informeeritud ja teadlikud oleksid poliitiliste rühmituste seisukohtade, põhimõtete ja ülesannete kohta omavalitsuste seisukorra, nende tegutsemise võimaluste ja tulevase omavalitsuste seaduste põhilause alal, lahkesti teatada rühma seisukoht järgmiste küsimuste peale:

1. Kuidas hindab rühm meie omavalitsuste üksuste vajadust riigivõimu teostajatenä ja rahva elu korraldajatena kohtadel?

2. Missugune seisukoht on rühmal omavalitsuste peale pandud ja peale pandavate kohuste korralikult täitmise võimaldamiseks ainelisest küljest?

3. Missuguste põhimõtete maksmapanemist uutes omavalitsusseadustes võtab rühm oma ülesandeks?

Lähem Maakondade Liidu nõukogu koosolek

peetakse 25., 26. ja 27. augustil s. a. (algus 25. aug. kell 3 p. l.) Võru linnas maakonnavalitsuse ruumides ära.

Päevakorras on:

1. Avamine ja koosoleku juhatuse valimine,
2. Maakonnavalitsuste tegevuse ulatus, ref. J. Sõnajalg.
3. Tuletõrje korraldus maakondades, ref. J. Sõnajalg, E. Maddison ja Kinnituseltsi „Oma“ esitaja,
4. Järelvalve kord tulevases omavalitsusseadustes, ref. M. Juhkam.
5. Valimise põhimõtted tulevases omavalitsusseaduses, ref. E. Maddison ja V. Smetanin.
6. Kümnikkude instituut, ref. J. Markson,
7. Eesti Maakondade Liidu 1924 a. aruanne;
8. Revisjoni-kommisjoni valimine (põhikirja § 18).
9. Päevakorrale tõusvad küsimused.

Omavalitsuste koostöö.

Esimene Eesti omavalitsustegelaste kongress tunnistas tarvilikuks omavalitsusliitude koostöö. Linnade Liit ja Maakondade

Liit on ka seni kontaktis töötanud. Selle koostööle vormilise aluse leidmiseks esitas Maakondade Liidu juhatus 26. juuni koosoleku otsuse kohaselt Linnade Liidule vastava ettepaneku, kuna ajakirja „Maaomavalitsuse“ ühiseks Liitude häälekandjaks muutmise kohta läbirääkimised juba varemalt algasid.

Ühel ajal sellega on valdade esitajate osavõtmise võimaldamiseks Maakondade Liidust Liidu põhikirja muutmisele käik antud.

Sõjaväele viljaostmise asi.

Liidu nõukogu otsuse kohaselt Sõjaväe Varustusvalitsusele tehtud ettepanek, kohe lõikuse järele vilja osta, on viimase poolt arvesse võetud ja Liidult lähemaid soove järelküsitud, mis ka vastavalt maakonnavalitsuste soovidele antud.

Broschüüri „Eesti ravitsus- ja suvituskohad“ mõju.

Teatavasti ilmus käesoleva aasta aprilli kuul Eesti Maakondade Liidu väljaandel broschüür „Eesti ravitsus- ja suvituskohad“ Eesti, Saksa ja Venekeeles, mis kõigi Eesti ravitsus- ja suvituskohade üle kirjeldusi ja teateid tõi, ning missugust broshüüri Nõukogude Venes, Soomes, Skandinaavia riikides, Lätis, Leedus, Poolamaal ja Saksa maal laiali laotati, vähemal arvul ka Inglismaal, Prantsusmaal ning Ameerikas.

Meie Leedu saadik teatas Maakondade Liidule, et selle broshüüri järele tungiv vajadus olnud ja leedulased meie randadest tõsiselt huvitatud on. Ka meie konsul Soomes kinnitas broschüüri mõju seal.

Suvitajad väljamaalased meie suvituskohades kinnitavad reklaami tegelikke tagajärke. Iseäranis rohkesti suvitajaid on seni ilmunud Lätist, Leedust, Soomest ja Nõukogude Venest. On suvitajaid isegi Ameerikast.

Rahvusvahelise vastastikku üldtutvustamise Eesti komitee

algas oma tegevust 12. juunil. Omavalitsuse alalisteks selle komitee liigeteks on Linnade Liidu poolt V. Smetanin ja Maakondade Liidu poolt H. Avikson. Komitee esimeheks valiti E. Maddison, sekretääriks J. Kaiv.

Komitee ülesanne on Eesti riigi ja omavalitsuste põhikorra ja seaduste kohta ülesvaateid saata Brüsselis sellel otstarbel ilmuvasse ajakirja.

Eesti Maakondade Liidu 1924 aasta tegevuse ülevaade.

Aruande aastal on Liidu ülesannete täitmise otstarbel ja jooksvate küsimuste otsustamiseks peetud kolm nõukogu koosolekut, nimelt 27. ja 28. märtsil, 26. oktoobril ja 26. ja 27. novembril, ja 20 juhatuse koosolekut. Nõukogu koosolekute päevakorras on olnud 35 küsimust, juhatuse koosolekute päevakorras 182 küsimust. Peale nende koosolekute on peetud üks maakonnaavalitsuste haridusosakonna juhatajate, üks majandusosakonna juhatajate ning raamatupidajate koosolek, üks maakonnaavalitsuste esitajate ja Vallasekretääride seltsi esitajate ühine nõupidamine vallaraamatute uute vormide asjus ning üks komisjoni koosolek omavalitsuste maksustamise eelnõu asjus.

Koosolekutel on suuremal hulgal ärakuulatud referaate uute seaduse ja määruste eelnõude kohta, neid arvustatud ja nende kohta seisukohad võetud ning need tarvilisesse kohta saadetud. Nii on aasta jooksul Maakondade Liit oma seisukoha avaldanud järgmiste eelnõude kohta:

- 1) Algkooli hoonete ehituse määrus,
- 2) Telefoni takside tõstmise ja telefoni tarvitamise piiramise määrus,
- 3) Majanduskoolide seadus,
- 4) Maaseaduse § 20 täiendamise seadus,
- 5) Omavalitsuste maksuseaduse muutmise seadus,
- 6) Hoolekande seadus,
- 7) Perekonnaseisu seadus,
- 8) Piirituse ja algkooliliste jookide müügi seadus,
- 9) Ehitusseadus,
- 10) Tehniliste tingimiste juhtnõõrid maanteede, kiviteede ja prügitööde ehitamisel,
- 11) Omavalitsuste maksuseaduse muutmise seadus 27. maist,
- 12) Tervishoiu korralduse seadus,
- 13) Tööstusmaksu ülemäärade määrus,
- 14) Omavalitsuste maksustamise eelnõu,
- 15) Töö-aja ja nädala puhkepäevade seaduse eelnõu,
- 16) Tulumaksu seaduse muutmise seadus.

Peale kirjaliku seisukoha avaldamist nende eelnõude kohta on Liidu esitajad hrad H. Lauri, J. Sõnajalg ja H. Avikson osavõtnud ministriumite poolt kokkukutsutud nõupidamistest ja Riigikogu komisjonide koosolekustest. Liidu sekretäär H. Avikson on 76 sarnasest koosolekust aasta jooksul osa võtnud.

Liidu algatusel on kokkuseatud ja esitatud koolimaade ja -majade valdadele määramise seaduse eelnõu, millele valdadelt võerandamisele Põllutöoministerium asus, ja seaduse eelnõu vallavalitsustele tasuta telefoni postide andmise kohta. Omavalitsuse seaduse eelnõu kokkuseadmise asjus peeti läbirääkimisi, kuid tööle ei asutud põhjusel, et asi Siseministeriumis liikuma hakkas.

Väljaminees tegeliku elu tarbetest, on Liidu poolt vastavate ettepanekutega esinenud Haridusministeriumi poole algkooli hoonete plaanide valmistamise asjus, magistraal kraavide kaevamise ja selleks maaparanduse laenu suurendamise asjus, maanteede ja sildade ehitussummade jaotamise asjus, teede ehitusinventari hinnast 50% kinnipidamise vastu, teede lõhkumise vastu sundmääruse väljaandmise kohta, postijaamade ja jõuvankrite liikumise korraldamise kohta, riiklise toetuse suurendamise kohta 1925 a. õpetajate palkadeks, arvesse võttes puudujääke maakonnaavalitsuste 1925. a. eelarvetes, maakonnaavalitsuste revideerimise korra ja kava asjus, kinnisvarade hindamise asutuste töö korralduse kohta, posti-telefoni korralduse kohta jne. jne.

Mõnede ettepanekute puhul on Liidu delegatsioon ministrite jutul käinud.

Kuigi mitmes asjas Liidu esinemisel tuntavad tagajärjed olid ja tema ettepanekutega arvestati, valitses aruande aastal õhkkond, mis omavalitsustele kuigi vastutulelik ei olnud. Et kinnitust ja seljatuge leida Maakondade ja Linnade Liitude nõudmistele, kutsuti täh. Liitude poolt Maakondade Liidu algatusel 24. ja 25. ja 26. okt. 1924 a. Tallinnas esimene omavalitsustegelaste kongress kokku, millest 170 maakondade, linnade, valdade ja alevite esitajat osavõttis ja kus ühel meelel lahendati järgmised küsimused:

- 1) Omavalitsused põhiseaduse järele,
- 2) Omavalitsuste huvide kaitse,
- 3) " maksud,
- 4) Hoolekande probleem,
- 5) Algkoolide seaduse elluviimine,
- 6) Maanteede seadus,
- 7) Maareform ja omavalitsused,
- 8) Linnade tervishoidline korraldus,
- 9) Korterite küsimus Eestis,
- 10) Töö vahetalitus,
- 11) Varanduse juurdekasvu maks.

Liitude senised sammud leidsid kongressil täiel määral heakskiitmist, seega soovi-

tud seljatuge, kuna seisukorra kohta tõsine sõna öeldi.

Kongressi puhul korraldas Maakondade Liit riigi, omavalitsus- ja seltskonna tege- laste vahel ankeedi omavalitsuste üles- annete ja õiguste kohta, mida kordaläinuks tuleb pidada, ja millede vastused kongressi resolutsioonidele aluskivideks saivad.

Vallavalitsuste raamatupidamise ühtlus- tamise ja ajakõrgusele viimise otstarbel lasi Maakondade Liit, vastutulles maakonna- valitsuste ja Vallasekretääride Seltsi esita- jate soovile, hra Pärjel'i vallavalitsuste raa- matupidamise kava ja juhtnõõrid väljatõ- tada, ja arvustamiseks paljundada.

Valla ametnikkude teadmiste laienda- mise otstarbel korraldas Liit 1924 a. Sise- ministeeriumi ja maakonnavalitsuste raha- lisel toetusel kolm vallasekretääride täien- duskursust, nimelt Tallinnas 14. juulist 2. augustini, Tartu I. kursus 10—31 juulini, Tartu II. kursus 1.—21. augustini. Osa- võtjaid oli Tallinnas 81, Tartu I. kursustel 62, Tartu II. kursustel 80, kokku 223 kuu- lajat.

Kõigi eespool ülesloetud ülesannete tee- nistuses seisis terve 1924 a. Liidu hääle- kandja kuukiri „Maaomavalitsus“, ilmudes teist aastat. Sel samal aastal alati Esimene Eesti omavalitsustegelaste kongressi tööde trükkimist, missuguse raamatu ilmumine on viibinud Liidust olenemata põhjustel, mille trükkimine nüüd lõpule jõudnud.

Juba teist aastat kavatsusel olev maa- omavalitsuste ajaloo väljaandmine on teos- tamata põhjusel, et materjaali ajaloo I. ande jaoks on annud ainult Harju maa- konnavalitsus.

Aruande aastal algasid eeltööd omava- litsuste seaduse kogu kokkuseadmiseks ja väljaandmiseks.

Omavalitsuste otsekoheste huvide eest väljaastumise kõrval rääkis Maakondade Liit sõna kaasa ka tähtsamatel poliitilistel momentidel. Nii tervitas ta riigivanemat K. Päts'i tema 50 aast. sünnipäeva puhul, aadressi äraandes, avaldas 1. detsembri kurbade sündmuste puhul riigivanemale kaastundmust teda maa meeleoluga tut- vustades ja võttis 1. dets. ohvrite matus- test oma esitajate kaudu osa.

Liidu tegevuse juhtimine seisis kuni märtsi kuu koosolekuni juhatuse käes järg- mises koosseisus: esimees H. Lauri, liikmed M. Kruusemann, J. Sõnajalg, H. Avikson.

Ümbervalimistel maakonnavalitsuste uute koosseisude esitajate poolt moodustati

järgmine juhatuse esimees H. Lauri, abi- esimees J. Sõnajalg, liikmed P. Rives, A. Martinson ja E. Rosenberg. Jooksev asja- ajamine ja ajakirja toimetamine oli sekre- tääri käes, kelleks oli kuni 1. veebr. A. Martinson ja peale selle H. Avikson.

Revisjoni komisjoni moodustasid A. Saar, H. Kiiver ja J. Vainola. Komisjon pidas aruande aastal ühe koosoleku 1923 a. aruande ja asjaajamise läbivaatamiseks.

Alalised esitajad olid Liidul Tariifi Nõu- kogus, Riigi Statistika keskbüroo nõukogus ja Senatoorium Kloostrimetsa hoolekogus. Tariifi nõukogu liikmeks Liidu esitajana oli alguses R. Uritam, pärast Joh. Gut- mann, mujal sekretäär H. Avikson.

Liidu rahalise aruande järele oli kassas:	
1-ks jaanuariks 1924 a.	103.388.60
1924 a. tuli sisse	1.143.976.34
	<u>1.247.364.94</u>
1924 a. läks välja	840.193.60
Jäi kassasse 1. jaan. 1925 a.	<u>407.171.34</u>

Tartu maakonna nõukogu koosolek 8. ja 9. mail.

Päevakorras 25 küsimust. Neist täht- samad:

Maakonnavalitsuse uue esimehe valimine.

Surnud P. Rivesi asemele valitakse uueks maakonnavalitsuse liikmeks ja esimeheks Ernst Saar.

10 miljoniline laen.

Nõukogu volitab m. v. tulu- ja liikumata varanduste maksu kindlustusel 10 miljoni margalise laenu tegema.

Märgukiri Rahaministeeriumile.

Et õpetajate palkadeks tarvisminevat summat totatsioonina täies ulatuses ei antud, mille tagajärjel õpetajatele palga- maksmine tõsiselt raskendatud, otsustakse Rahaministeeriumile teatada, et kui toetus- raha kiires korras ei kõrgendata, siis Tartu m. v. fakti ees seisab, et õpetajate palk väljamaksmata jääb.

Kutsenõuande koht.

Ühise kutsenõuande koha asutamine Tartu linnavalitsusega tehti otsuseks.

Joogikohtade avamise load.

Terve rea joogikohtade avamiseks antakse load.

Viru maakonna nõukogu koosolek 9. mail.

Päevakorras 23 küsimust. Üldisema tähtsusega nendest:

Alkoholi müügiload.

Nelja restoraani ja õllepoe avamiseks antakse luba, kuna pidude einelaudadel õlle ja viinamüüki üldse ei lubata.

Heinamaade kultiveerimine.

Ra vanadekoðu heinamaade kultiveerimine tehakse otsuseks ja selleks otstarbeks otsustatakse 750.000 marka laenu paluda.

Vallasekretääride palkade normeerimine

oli l. a. 30. dets. koosolekul päevakorral, kus teatud otsus vastuvõeti, mida Sise-ministeerium ei kinnitanud põhjusel, et hääletamine avalikult sündinud. Nüüd tegi m. n. küsimust kinniselt hääletades otsuseks maksta vallasekretääridele teenistuse lisa iga viie aasta teenistuse eest Virumaa valdades 400 m. kuus, kuid mitte üle 3 lisa, ja perekonna abiraha riigiteenijate eeskujul maakonna kassast, kuna valdadele soovitada võimaldada sekretääridele ja nende abidele vähemalt 2-he näd. suve puhke aeg. Valdade poolt maksetavat palga osa ei normeeritud.

Arkna põllutöökool

muudeti 2-he aastaseks, kuna mõisa tükeldamine soovitavaks tunnistati, nii et koolile jääks maad ühes tarviliste hoonetega 120—140 tiinu.

Ria- ja majapidamiskool

otsustati avada 1. maist 1926 a. Mõdriku mõisas.

Postijaamade lepinguid

volitab nõukogu kinnitama 12-ne aasta peale.

Saaremaa maakonna nõukogu koosolek 13. juunil.

Päevakorras 34 punkti. Üldtähtsusega otsustest on nimetada:

Kaitseliidu pidud vabastakse lõbustusmaksust.

Arstiabi taksi

ei tõstetud, kuigi jaoskonna arstid nende tõstmist nõudsid.

Karskus taganemas.

Kellamäe mõisa õlleladu avamise küsimus tekitas vaielusi. Ühelt poolt soovitati senise karskuse põhimõtte juurde jääda, teiselt poolt näidati sissetulekute peale. Võitis viimane põhimõte, kuigi ainult 8 häälega.

Vallasekretääride palkade normeerimisest

ütles nõukogu enese lahti, pidades seda vallanõukogude asjaks.

Majapidamiskooli asutamine

Kaarna Suurmõisa otsustatakse jaatavalt.

Maakondade Liidu liikmeks.

Seni oli Saaremaa maakonnaval. ainuke, kes Liitu ei kuulunud. Äratundes tarvidust Liidu liikmeks olla, tegi nõukogu sellel koosolekul otsuseks Liidu liikmeks astuda.

Külmast sündinud kahjude hindamine.

Käesoleval kevadel on öökülmad põllupidajatele palju kahju teinud, eriti suured on mõnes maakonnas külmast sünnitatud kahjud talirukki juures.

Seda arvesse võttes on Harju maakonnavalitsus vallavalitsustele korralduse teinud, et kahjusajaate soovil tuleb vallavalitsustel korraldada kahjude hindamist ühes vastava akti kokkuseadmisega, mille järele valla tulumaksu komisjonil võimalus avaneb maksu õiglaselt määrata.

Laanemetsa vallavalitsus

Valgamaal on Koiküla asunduse herrastemajasse ümberkolinud, mispärast tema nüüdne aadress on üle Koiküla.

Välismaade omavalitsused.

Modern hoolekanne.

Saksamaal on viimasel ajal ellu tekkinud õige iseäraline hoolekande vorm. See on erahoolekanne, ja põhjendab naabrite ühistoetuse alusel.

Et naabrid sagedasti õnnetuste puhul

ühhteist toetavad, on iseenesest selge, aga see toetus on juhusline ja organiseerimata. Sellest väljamineks on Saksamaal hakatud naabrisi ühise hoolekande või toetusandmise jaoks organiseerima.

Kujuka pildi toob sellest „Naabriteabi“

organisatsioonist ajakiri „Soziale Praxis“ oma 11 juuni numbris s. a.

Riikline ja kogukondline hoolekanne on, ka kõige moodsamate hoolekande-seaduste peale vaatamata, ikkagi väga puudulik. Seda on tähele pandud nendes riikides, kus hoolekanne õige heal järjel on. Sage-dasti saavad abi osaliseks need, kes seda saada ei tohiks ja abist ilma jäävad need, kellel seda tingimata vaja oleks.

Et neid puudusi kõrvaldada, saavad terved linnad ja külad, eraalgatusel ja era-organisatsiooni alusel korraldatud „naabri-abi“, raioonidesse jagatud.

Niisugused „naabriabi“ raioonid tööta-vad käsikäes kohaliku hoolekande (linna ehk maakonna) osakonnaga. Sarnase raiooni eesotsas seisab harilikult üks silma-paistvamatest kohalikkudest tegelastest, kellel üldine usaldus ja mõju olemas.

Peale selle on igal raioonil oma „naabri-abi“ esitus, kes nõuga ja jõuga igasugust abi aitab korraldada ja majanduslisi ressurse selleks naabrite hulgas muretseb.

Sarnane „naabriabi“ on maal väga häid tagajärgi annud, nii kui selles ajakirjas

Callau kreisi hoolekandedirektor kirjutab. Arusaadavalt on sarnasel organisatsioonil edu ainult siis, kui selle eesotsas õige energilised ja täiesti usaldusväärilised isikud seisavad.

Loomulik olekski, et abi ja toetus rasketel silmapilkudel naabrite poolt tuleks ja mitte mingisugune ametnikkude staap seda ei korraldaks, ja õnnetusi ehk puudusi mitte poliitilise vaatepunkti ja prilli läbi ei vaadataks.

Et eraviisiline hoolekande teostamine Saksamaal tõesti hoogu võtab, on veel sellest näha, et sealed 5 kõigesuuremat hoolekande ühingut on erahoolekande „liiga“ „Deutsche Liga der freien Wohlfahrtspflege“ asutanud.

See liit või „liiga“ on selleks loodud, et erahoolekannet ja abiandmist ühtlustada, viletsuse ja puuduse põhjuseid täitsa teaduslisel alusel välja selgitada ja ühiselt abinõusi leida juba nende põhjuste ära-hoidmiseks, niisama ka seadusandlusele nõu ja jõuga abiks olla hoolekande pare-male ja otstarbekohasemale järjele vii-miseks. —st.—

Riigikohtu seletused.

Kas Aj. veneaegsete pensionäride toetamise seaduse põhjal antavat toetusmäära võib pidada võrdseks sissetulekuga, mis elu ülespidamist võimaldab?

Aj. veneaegsete pensionäride toetamise seaduse § 2. põhjal („R. T.“ nr. 77/78 — 1920 a. sead. nr. 212) on selles ettenähtud kodanikkudel õigus toetust saada kui nad on töövõimetud ja neil ei ole varandust ega sissetulekut, mida jätkuks elu ülespidamiseks. Seaduse pealkirjast ja selle üksikutest määrustest (§ 1, 2, 5) selgub, et selle seaduse eesmärgiks ei ole mitte täiel määral kindlustada elu ülespidamist seaduses ettenähtud kodanikkudele, vaid neile ainult teataval määral toetust anda, sellepärast ei või ka selle seaduse põhjal antavat toetusmäära iseenesest veel pidada võrdseks sissetulekuga, mis võimaldab elu ülespidamist, ning toetuse-nõudja sissetulek toetusmäära suuruses võiks põhjuseks olla toetuse määramisest keeldumiseks ainult seaduse eri-määruse põhjal. Nimetatud seaduse § 2

märkuses sisaldus ka sarnane erimäärus ning selle põhjal võis määrata toetust ai-nult isikuile, kelle sissetulek oli vähem seaduses ettenähtud toetusmäärast ning puudujäävas osas. Kuid seadusega 8. veebruarist 1923 a. („R. T.“ nr. 26 — 1923 a. sead. nr. 14) on üldtähendatud § 2 märkus ära kaotatud, mispärast selle seaduse maksimahakkamisega ei ole enam alust keelduda toetuse määramist neile isikuile, kelle sissetulek võrdub toetus-määraga või on sellest suuremgi, kui aga see sissetulek ei võimalda elu ülespidamist. Asjaolu, et kõne all olevas seadu-ses ei leidu mingisuguseid juhtnööre, kui-das kindlaks määrata sissetuleku alam-määra, mis võimaldab elu ülespidamist, ei või õigustada ära kaotatud seaduse mää-ruse edasitarvitamist, vaid annab põhjust otsida juhtnööre teistest analoogilistest seadustest. Vastavaid juhtnööre võib leida Rahvaväelaste ja nende perekondade pen-sioni seaduses § 30 p. 1-es („R. T.“ nr. 26/27 — 1920 a. Sead. nr. 96).

(R. Adm. t. nr. 652 II — 1924 a.)

„Õigus“.

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 38. Aleviametnikkude palkade normeerimise kohta.

Maksvate seaduste järele normeerib valla ametnikkude (sekretääri ja abiliste) palgad maakonnanoukogu, kuid aleviametnikud on sellest seadusest välja jäetud. Kes peaks alevi ametnikkude palkasid normeerima? Alevisekretäär.

Vastus:

Aleviametnikkude palgad olenevad täielikult alevivolikogust, sest nende palkade normeerimist seadus ette ei näe.

Küsimus Nr. 39. Revisjoni komisjoni koosseisu kohta.

Mitme liikmeline valla-alevi revisjoni komisjon on seadusline ja otsusevõimeline, kui on valitud 3 liiget ja 3 kandidaati volikogu poolt? Missuguste asjade revideerimine ja otsustamine peab sündima seaduslikul kvoorumil ja missugusi asju võib revideerida üksinda komisjoni esimees ehk liige? Alevisekretäär.

Vastus:

Aluseks võttes harilikku kvoorumi nõuet, tuleb revisjoni komisjoni otsusevõimuliseks lugeda kahe liikme juuresolekul, ühes arvatud komisjoni esimees ehk abiesimees, kui komisjon kolmeliikmeline valitud. Üksikud komisjoni liikmed võivad revideerida neid alasi ja asju, milleks see liige revisjoni komisjoni poolt kas teatud korra või aja peale volitatud. Revideerimise tagajärjed kannab see liige rev. komm. ette, kes tagajärgede kohta oma seisukoha võtab.

Küsimus Nr. 40. Jalgratta maksu alla võtmise korrast.

Kas võib jalgratta maksu alla võtta eelarve aastal kõike neid jalgrattaid, mis l. a. 1. det. valla piiris asusivad, või missugune kord on maksu nende maksu alla võtmiseks? L. vallasekr.

Vastus:

1. det. tähtajaga on seotud ainult isikumaks. Jalgratta olemasolu l-ks det. ei anna mingit õigust selle maksustamiseks järgmisel aastal, sest jalgratas võib veel det. kuu jooksul ehk enne jalgratta sõidu hooaega võerandatud saada. Jalgratate maksu alla võtmine peaks sündima kooskõlas maakonnavalit. poolt maksmapandud määrustega, kuna eelarvesse jalgratta maksuna võetakse ligikaudu ettenähtav summa. Kui näit. maakonnavalitsuse määrus ütleb, et „kõik maakonna piirides elavad isikud, kellel jalgrattad on ja neid sõiduks tarvitavad, on kohustatud neid elukoha järele vallavalitsustes iga aasta mitte hiljem kui 15. mail registreerima“, tuleb vallavalitsustel jalgratta maksu maksjate nimekirja 15. mail kokku seada ja vallanoukogus maksu tähtpäev kokkukõlas registreerimis lõpu päevaga kindlaks määrata.

Küsimus Nr. 41. Inventaari mahakustutamisest.

Kelle otsusel võib sündida vallavalitsuse ja valla algkooli inventaari mahakustutamine, kui viimane tarvitamiseks enam ei kõlba? L. vallasekretäär. Vastus: Vallanoukogu otsusel.

Küsimus Nr. 42. Jalgratta maksu alla kuuluvuse kohta.

Kas on õigus sellelt isikult k. a. jalgratta maksu nõuda, kelle jaigratas möödaläinud aasta järele vallavalitsuses registreeritud on, maksu teadaanne määratud maksu üle isikule kätte saadatud ja viimane ei ole talitanud omavalits. maksude ajutise seaduse § 57 korras? L. vallasekretäär.

Vastus: Ei ole.

Möödaläinud aastal jalgratta pidamine ei ole põhjuseks selle maksustamiseks käesoleval aastal, sest 19. jaan. 1920 a. seaduse § 11 kohustab vallanoukogu jalgratta maksu sissenõudmise korra ära määrama ja maks ise on ikka käesoleva aasta eest ja jalgratate eest, mis sõiduks tarvitakse, mispärast maksu kätte saab väljasaata neile, kelle jalgratta olemasolu käesoleval aastal teada. Ei saa pooldada seisukohta, et 19. jaan. 1920 a. seaduse § 57 korras kirjaliku kaebutuse mitte sisseandmine õigustab jalgratta maksu sissenõuda, kui maksu objekti ennat ei olegi, sest § 57 räägib maksu jaotusest ja maksu summast, kuna maksu jaotuse alla ei saa tulla olemata maksuobjekti. Kui me vastupidist tahaksime järeldada, võiks vallaomaval. panna näit. kõik vallakodanikud veskite, naftamootorite, sõidu-hobuste jne. maksu alla, kuigi nad nende omanikud ega pidajad ei ole.

Küsimus Nr. 43. Ühise algkooli kulude kandmise asjus.

Missuguses korras tuleks koolimajandus kulud võerast vallast koolis käivate laste pealt teiselt vallalt sisse nõuda sel puhul, kui omavahel kokkulepet ei saada, ja kuidas tuleks selle juures mõista aval. algk. seaduse § 27, mida Maakonnavalitsus nõudmise aluseks seab? E. U.

Vastus:

Avalikkude algkooliseaduse § 27 seda küsimust ei lahenda. Ei ole selle lahendamiseks otsekohe ka muud paragrahvi, seadust, ega määrust. Küll on Haridusministeerium eelnimetatud seaduse § 26 alusel 23. märtsil 1922 a. ringkirja Nr. 21317 juures „Algkoolidevõrgu loomise põhijooned“ laiali saatnud, mille pt. 4 ütleb:

„Kui ühes vallas asuvale külale ehk elamis-punktile teise valla kool märksa lähemal asub, kui oma valla kool, tuleb maakonna koolivalitsusel niisuguste valdade vahel kokkulepet sobitada, et õpilastele kooliskäimist võimaldada lähemas koolis, kusjuures kokkulepe mõlema valla nõukogu poolt kindla lepinguna protokolleeritakse. On kokkuleppe saavutamine võimata, siis määrab maakonna omavalitsus koolivõrgu kinnitamisel av. algkoolide seaduse § 26 põhjal, missuguses koolis teatud rajooni lapsed käima peavad ja missugused on iga valla kohustused selle kooli vastu.“

Sellega kuulub kulude määramine naabrivalale, kui kokkulepet ei saada, maakonnaomavalitsuse võimkonda, ega saa vallalt maksu sissenõudmise asjus enne selle kindlaks määramist § 27 alusel midagi nõuda.

Kahjuks on eespool toodud põhijooned määrusena maksmapanemata ja „Riigi Teatajas“ välja kuulutamata, mispärast niihästi seda kui ka teisi kooli ellu puutuvaid keerdküsimusi tegelikult raske lahendada.

T E A D A N N E.

Viru maakonnaavalitsus vajab ARSTI Jõhvi jaoskonna peale.

Palvekirjad, varustatud 20 margalise tempelmaksuga, ühes tarvilitse dokumentidega ja elulookirjeldusega, tulevad saata maakonnaavalitsuse tervishoiu osakonnale kuni 15. juulini s. a.

Maakonnaavalitsus.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Madalad preemiad. — Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

==== Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7. ====

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Uue-Vändra vald vajab oma „Juurikaru“ 6-klassilisele algkoolile kahte
kutsega õpetajat.

Valimine vallanõukogu ees vallamajas **13. juulil s. a.** kell 12 päeval.

Kandidaatide isiklik ilmumine soovitav.

Paasvere vald Virumaal vajab
kahte koolijuhatajat

Laekvere 6. kl. ja Muuga 4. kl. algkoolidele.

Väga soovitav oleks muusikatundjad meesterahvad ja isiklik ilmumine.

Valimine 26. juulil s. a. Paasvere vallamajas vallanõukogu ees Laekveres kell 12 p.

Omnibussi ühendus Rakke jaamast Laekveresse iga päev. Ärasõit Rakkest kell 9 õhtu. Soovijatel tuleb sõita juba 25. juuli õhtu Laekveresse.

VALLAVALITSUS.

Ilmus trükist

Eesti Maakondade Liidu ja Eesti Linnade Liidu
väljaandel

„Esimene

Eesti omavalitsustegelaste kongress

24.–26. oktoobril 1924 a.“

suures kaustas heal paberil 150 lehekülje suuruses
kongressist osavõtjate pildiga.

— RAAMAT SISALDAB: —

1. Sisukord.
2. Sisukord kõnelejate järele.
3. Kongressi mõte, ülesanne ja eeltööd.
4. Kuidas täitis kongress oma ülesande.
5. Referaadid (kongressil ettekantud E. Maddisoni, J. Jansi, M. Nepsi, M. Juhkami, H. Lauri, A. Allikase, H. Aviksoni, G. Olliku, M. Raudi, J. Reintami, M. Martna, Dr. med. P. Põdderi, O. Tiefi, O. Liigandi, K. Einbundi, J. Sõnajala ja P. Puuseppa referaadid).
6. Esimese Eesti omavalitsustegelaste kongressi protokoll.
7. Kongressi resolutsioonid.
8. Kongressist osavõtjad.

Et raamat esimene selletaoline Eestis, et ta sisaldab omavalitsuste elu põlevamate küsimuste kohta põhjalikke referaate, omavalitsustegelaste seisukohte ja arvamisi ning nende otsusi, ei tohiks see raamat üheski omavalitsusasutuses puududa, ei tohiks ta puududa ühelgi omavalitsuse otsusttegeval tegelasel. Kongressist osavõtjad omandavad ta muidugi kongressi üleelamiste meeldetuletamiseks.

Raamatu hind 250 marka. Omavalitsused saavad
raamatuid väljaandjatelt Liitudelt otseteed tellides, eksemplaaride arvu peale vaatamata, eksemplaari **200 margaga**. Jällemüüjatele protsendid.

Pealadu E. Maakondade Liidu büroos Tallinn, S. Roosikrantsi uul. № 12.

Et raamat piiratud arvul trükitud, tuleb tellimistega rutata.